

AA Sakatti Mining Oy

Viiankiaavan-Kersilön alueen lähivesien kalastustiedustelu 2016

AA SAKATTI MINING OY
Viiankiaavan-Kersilön alueen lähivesien kalastustiedustelu 2016

31.5.2017

Simo Paksuniemi, iktyonomi

Sisällysluettelo:

1.	JOHDANTO	1
2.	AINEISTO JA MENETELMÄT	1
2.1	SELVITYKSEN TOTEUTUS	1
2.2	KERSILÖN ALUE	1
2.2.1	<i>Mutijärvi</i>	<i>1</i>
2.2.2	<i>Mantojärvi</i>	<i>2</i>
2.2.3	<i>Ahvenjärvi</i>	<i>2</i>
2.3	VIIANKIAAVAN ALUE	3
2.3.1	<i>Kotajärvi</i>	<i>3</i>
2.3.2	<i>Viiankijärvi ja Kokkolampi</i>	<i>3</i>
2.3.3	<i>Sakattilammet ja muut läheiset lammet</i>	<i>3</i>
2.3.4	<i>Iso Moskujärvi, Pikku Moskujärvi, Ympärysjohti, Alajoki</i>	<i>4</i>
2.4	KELUJOKI JA YLIJOKI	4
2.4.1	<i>Kelujoki</i>	<i>4</i>
2.4.2	<i>Ylijoki</i>	<i>5</i>
3.	JOHTOPÄÄTÖKSET	6
4.	VIITTEET	6

LIITTEET

Liite 1. Tiedustelulomakemalli

Copyright © Ahma ympäristö Oy

Teollisuustie 6
96100 ROVANIEMI
p. 040-1333800

Pohjakartat: © Maanmittauslaitos Lupa 16/MML/17
Kuvat: © Ahma ympäristö Oy

1. JOHDANTO

Vuoden 2016 keväällä Ahma ympäristö Oy laati AA Sakatti Mining Oy-kaivosyhtiön toimeksiannosta Sodankylän hankealueelle ympäristöolojen perustilan tutkimusohjelman, jonka tarkoituksena oli selvittää tutkimusalueen luonnonolosuhteet nykytilassa ennen alueella käynnistettäviä kaivoksen perustamiseen ja käyttöön liittyviä toimintoja. Tutkimusohjelmaan kuului myös hankealueen vesistöjen kalaston ja kalastuksen selvitys.

Kalataloudellisiin selvityksiin sisältyi sähkökalastuksia Ylijoella ja Kelujoella sekä Sattasjoella, kalojen metallipitoisuuksien selvitystä sekä Viiankiaavan-Kersilön alueen järvivesistöjen ja Kelu-Ylijoen kalastustiedustelun.

Tässä raportissa esitetään Viiankiaavan ja Kersilön alueen vesistöistä vuoden 2016 kalastuksesta tehdyn tiedustelun tulokset. Tietoja verrataan soveltuvien osin alueen vesistöistä aikaisempina vuosina 2010 (**Paksuniemi 2011**) ja 2012 (**Paksuniemi 2012**) tehtyjen tiedustelujen tuloksiin.

2. AINEISTO JA MENETELMÄT

2.1 Selvityksen toteutus

Vesistöjen kalataloudellista tilannetta selvitettiin osin rantatilanomistajille lähetetyllä postitiedustelulla (**liite 1**) sekä haastattelemalla osakaskuntien yhteyshenkilöitä puhelimitse. Kersilön alueen järvien/lampien kalastusta ja kalastoa selvitettiin rantatilanomistajille suunnatulla postitiedustelulla. Viiankijärven alueen vesistöjen tilannetta selvitettiin osakaskunnan yhteyshenkilön puhelinhaastattelulla. Kelujoen kalastusta selvitettiin alaosilta rakennetun rantatilan omistajille suunnatulla postitiedustelulla. Lisäksi haastateltiin puhelimitse alaosilla toimivan Sodankylän osakaskunnan yhteyshenkilöä. Kelujoen yläosilta haastateltiin Siurunmaan kylän lähialueella kalastavaa taloutta. Ylijoen kalastosta ja kalastuksesta saatiin tietoa Kelujärven osakaskunnan yhteyshenkilön puhelinhaastattelulla.

2.2 Kersilön alue

2.2.1 Mutijärvi

Mutijärvi on kokonaisuudessaan yksityisvesialuetta ja järvellä harjoittaa vakinaisempaa kotitarvekalastusta vain yksi talous. Järven kalalajistossa esiintyy siikaa, ahventa ja madetta. Siika on saalismäärältään yleisin laji ja siikakantaa hoidetaan vuosittain 150-200 kappaleen istutusmäärällä.

Vuoden 2016 saalismääriä koskeneen tiedustelun perusteella kalastava talous ilmoitti kalastaneensa järvellä yhteensä 30 päivänä. Pyynti tapahtui huhti-lokakuun välisenä aikana ja kalassa käytiin kuukaudesta riippuen 2-3 kertaa. Pyyntiä oli tapahtunut verkoilla, katiskalla, virvelillä sekä pilkillä ja kokonaissaalis oli 105 kg. Siikasaalis oli noin 70 kg ja se saatiin verkoilla. Ahventa oli 30 kg ja sitä saatiin katiskalla, virvelillä ja pilkillä. Madetta saatiin verkkokalastuksen sivusaaliina 5 kg (**taulukko 1**).

Siika kasvaa järvessä hyvin ja 70 kg vuosittaista siikasaalista voi pitää kotitarvekalastuksessa merkittävänä saaliina. Järveä voikin luonnehtia kotitarvekalastukselle erinomaiseksi ja tärkeäksi siiankasvatusjärveksi.

Mutijärvi on pienen ojan kautta yhteydessä Mantojärvestä laskevaan Kortejojaan, joka laskee Välijokeen. Ainakin tulva-aikoina Mutijärveen voi nousta kaloja alapuolisesta vesistöstä.

Taulukko 1. Mutijärven tiedustelusaalis (kg/%) 2016 sekä vertailuna saalis v. 2012.

	Pyydystä käyttäneitä	Pyynti- ponnistus	Ahven	Hauki	Siika	Taimen	Made	Yht. (kg)
Verkot	1	60	-	-	70	-	5	75
Katiska	1	20	15	-	-	-	-	15
Heittovapa	1	5	5	-	-	-	-	5
Pilkki	1	5	10	-	-	-	-	10
Yhteensä (kg)			30	-	70	-	5	105
Osuus %			29	-	67	-	5	100
v. 2012 % (yht. 126 kg)			24	4	41	2	28	100

2.2.2 Mantojärvi

Mantojärvi on myös Mutijärven tavoin yksityisessä omistuksessa ja kalastusta harjoittaa siellä yksi talous. Tavanomaisimmat lajit ovat hauki, ahven ja siika, joita saadaan verkoilla. Järveen istutetaan muutaman vuoden välein siikaa noin 200-300 kpl. Vuoden 2016 aikana kalastava talous oli käynyt järvellä verkkokalastamassa 4 kertaa. Saalis oli pyyntiin nähden vähäinen ja ahventa oli 2 kg, haukea 8 kg ja siikaa 1 kg (**taulukko 2**).

Vuoden 2016 syksyllä järvestä yritettiin pyytää verkoilla ahvenia metallimääritykseen, mutta niitä ei saatu ollenkaan. Järvi oli kokoisekseen varsin syvä, paikoittain jopa seitsemän metriä. Vesi oli järvessä myös samean ruskeaa eli järveä ei voi luonnehtia kovinkaan hyväksi kalajärveksi esim. siikojen kasvatuksen kannalta.

Mantojärvestä on vesiyhteys Kortejojan kautta Välijokeen, joka on yhteydessä Kitiseen. Mantojärveen voi tulva-aikoina nousta kaloja alapuolisesta Välijoesta.

Taulukko 2. Mantojärven tiedustelusaalis (kg/%) 2016 sekä vertailuna saalis v. 2012.

	Pyydystä käyttäneitä	Pyynti- ponnistus	Ahven	Hauki	Siika	Taimen	Made	Yht. (kg)
Verkot	1	20	2	8	1	-	-	11
Yhteensä (kg)			2	8	1	-	-	11
Osuus %			18	73	9	-	-	100
v. 2012 % (yht. 37 kg)			28	59	1	-	-	100

2.2.3 Ahvenjärvi

Ahvenjärvestä noin 1/3 järvestä kuuluu yksityisten tilojen muodostamaan vesialueeseen ja 2/3 järvestä on Sattasen kalastuskunnan vesialuetta. Järven rannalla on yksi kesämökki ja rantatiloja on useita. Tiedustellusta viidestä taloudesta kaikki taloudet vastasivat tiedusteluun ja näistä kolmessa taloudessa oli kalastettu.

Talouksien saama kokonaissaalis oli 55 kg, josta valtaosa oli ahventa (82 %) ja loput haukea, siikaa ja madetta. Suurin osa ahvensaaliista saatiin katiskalla (**taulukko 3**)

Vuoden 2012 saalistiedustelussa kokonaissaalis (65 kg) oli jokseenkin samalla tasolla kuin nyt. Tuolloin puolet saaliista oli ahventa ja noin neljännes haukea.

Taulukko 3. Ahvenjärven tiedustelusaalis (kg/%) 2016 sekä vertailuna saalis v. 2012.

	Pyydystä käyttäneitä	Pyynti- ponnistus	Ahven	Hauki	Siika	Särki- kalat	Made	Yht. (kg)
Verkot	1	20	-	-	3	-	-	3
Katiska	2	36	38	4	-	-	2	44
Heittovapa	2	11	2,5	1	-	-	-	3,5
Mato-onki	1	1	1	-	-	-	-	1
Pilkki	2	49	3,5	-	-	-	-	3,5
Yhteensä (kg)			45	5	3	-	2	55
Osuus %			82	9	5	-	4	100
v. 2012 % (yht. 65 kg)			54	26	-	4	16	100

2.3 Viiankiaavan alue

2.3.1 Kotajärvi

Kotajärvi on alueen järvistä ja lammista poikkeava sillä se on selvästi muita syvämpi järvi (max. n. 16 m). Järvi on kokonaisuudessaan yksityisvesialuetta ja siellä harjoittaa vakinaisempaa kotitarvekalastusta kaksi taloutta. Keväällä järvellä käy myös muutamia pilkkijöitä. Järven kalalajistossa esiintyy siikaa, ahventa, haukea, muikkua, madetta ja kiiskeä. Järven kalastoa hoidetaan säännöllisin siikaistutuksin (n. 1000 kpl/vuosi). Siikakannan hoito istutuksilla on ollut onnistunutta ja vuosittaisella kotitarvekalastussaailla on talouksille huomattava merkitys.

2.3.2 Viiankijärvi ja Kokkolampi

Viiankijärvi on kauttaaltaan matala järvi ja talvella se jäätyy paikoittain pohjaan saakka. Vedet virtaavat Viiankiojan kautta Kokkolampeen, josta on myös vesiyhteys Tiukuojaa pitkin Kitiseen. Viiankijärvi on valtion vesialuetta ja kalasto on luontaisen lisääntymisen varassa. Tavanomaisia kalalajeja Viiankijärvessä ovat hauki, ahven ja särki. Ahventa ja haukea saatetaan kesä kautena pyytää satunnaisesti pieniä määriä heittokalastusvälineillä ja mato-ongella. Järven mataluuden takia talvikalastusta ei harjoiteta. Hauet ja ahvenet ovat kohtalaisen kookkaita.

Kokkolampi on maksimissaan noin 3-4 m syvyinen lampi ja vesialue on nykyisin valtion omistuksessa. Kalastossa esiintyy pääosin ahventa, särkeä ja pientä haukea. Järvellä harjoitetaan lähinnä jonkin verran ahventen pilkkimistä ensijäillä. Siikoja järveen on joskus istutettu, mutta istutuksia ei ole tehty enää vuosikausiin. Kitisestä on vesiyhteys Kokkolampeen Tiukuojaa pitkin. Ojaa pitkin saattaa nousta joskus keväällä Kitisestä kaloja, joskin oja on nykyään sen verran maatunut, että kalan nousu Kitisestä lienee satunnaista ja riippuu kevättulvan suuruudesta.

2.3.3 Sakattilammet ja muut läheiset lammet

Sakattilammet, niistä n. 500 m lounaaseen sijaitseva Nimetönlampi 1 sekä Viiankiaavan Petäjäsaaren lounaispuolella sijaitseva Nimetönlampi 2 ovat matalia, talvella lähes pohjaa myöten jäätyviä turvemuta-pohjaisia lampia, joilla ei ole kalataloudellista merkitystä. Petäjäsaaren lounaispuolella sijaitsevassa lammessa havaittiin aikoinaan vuoden 2009 syksyllä tehdyn vesinäytteenoton yhteydessä esiintyvän kymmenpiikkiä.

2.3.4 Iso Moskujärvi, Pikku Moskujärvi, Ympärysjoen, Alajoki

Iso- ja Pikku Moskujärvi ovat hyvin matalia järviä, jotka talvisin jäätyvät lähes pohjaa myöten. Myös kesällä kuivaan aikaan vähävetisyys ja kasvillisuus rajoittavat kalastusta ja järvellä liikkumista. Järvissä on ahventa, haukea, särkeä ja kiiskeä. Kalastus painottuu pääosin ahvenen ja hauen kutupyyntiin alkukesällä. Kalastusosakaskunnan yhteyshenkilön mukaan järvillä vuosittain kalastavien talouksien määrä on vähäinen ja rajoittuu maksimissaan viiteen talouteen, jotka koostuvat paikallis- ja mökkiläistalouksista.

Ympärysjoen ja Alajoen kalastossa esiintyvät samat lajit kuten järvissäkin. Koska järvet ovat matalia ja jäätyvät talvella osin pohjaan saakka niin osa kaloista talvehtii Ympärys- ja Alajoella. Muutama talous harjoittaa ko. jokialueilla mm. ahventen ja haukien uistelua.

Monet alueen paikallisista kalastusta harjoittavista talouksista pyytävät kotitarvesaaliinsa Porttipahdan ja Lokan altailta sekä Kitisen patoaltailta. Lohensukuisista lajeista vesistön latvaosilla Viivajoella esiintyy harjasta ja sitä kalastetaan lähinnä satunnaisesti keväällä pilkillä ja kesällä ongella.

2.4 Kelujoki ja Ylijoki

2.4.1 Kelujoki

Kelujokisuun ja noin 7 km ylävirtaan laskevan Rovajokisuun väliseltä alueelta kartoitettiin 11 rakennetun rantatilan omistajan yhteystiedot ja omistajille lähetettiin postitse tiedustelukirje. Tiedustelun saaneista talouksista lomakkeet palautti 9 taloutta. Vastausprosentti oli siis 82 %, jota voidaan pitää hyvänä. Lisäksi yksi lähellä Siurunmaan kylää sijaitseva mökkiläistalous haastateltiin puhelimitse. Tiedustelun piiriin saaduista talouksista oli kalastanut seitsemän taloutta.

Kalastaneiden talouksien kokonaissaalis oli 218 kg, josta haukea oli 36 %, särkikalat 30 %, ahventa 16 % ja harjasta 11 %. Kokonaissaaliissa esiintyi myös pieniä määriä siikaa (4 %), madetta (2 %) ja taimenta (1 %). Yhden kalastaneen talouden ilmoittama saalis oli epäilyttävän suuri joten talouden saalis arvioitiin kokonaissaaliiseen muiden talouksien keskimääräisen saaliin perusteella.

Valtaosa kokonaissaaliista saatiin verkoilla (61 %) ja vapapyydysten saalisosuus oli 23 %. Harjussaaliista puolet saatiin pilkillä ja puolet verkoilla. Samoin siikasaaliista saatiin kolmannes pilkillä ja kaksi kolmannesta verkoilla (**taulukko 4**).

Taulukko 4. Kelujoen tiedustelusaalis (kg) 2016 sekä vertailuna saalis v. 2010.

	Pyydystä käyttän.	Pyynti- ponnistus	Ahven	Hauki	Harjus	Taimen	Siika	Särkikalat	Made	Yhteensä (kg)	Osuus (%)
Verkot	4	76	20	51	13	1	6	41	1	134	61,4
Katiska	1	4	10	6	-	-	-	8	-	24	11,0
Koukut	1	24	-	6	-	-	-	-	3	9	4,1
Heittovapa	3	12	-	15	-	-	-	-	-	15	6,7
Mato-onki	4	16	4	0	-	-	-	15	-	19	8,6
Pilkki	4	17	1	0	13	1	3	-	-	18	8,0
Yhteensä (kg)			35	78	25	3	9	64	4	218	100,0
Osuus (%)			16	36	11	1	4	30	2	100	
v. 2011 % (yht. 339 kg)			12	40	15	10*	3	20	0	100	

*Kirjolohta 1 %

Kemijoki Oy toteutti vuonna 2013 Kitisen patoaltailla osakaskuntien kalastusluvan ja kalastusalueen yhtenäisluvan lunastaneille kalastustiedustelun ja samassa yhteydessä selvitettiin myös patoaltaiisiin laskevilla sivujoilla kalastavien määriä ja kalansaaliita (**Paksuniemi 2014**). Kelujoella kalasti Kitisen kalastustiedustelun perusteella noin 20 taloutta, joista vapavälineillä (virveli, onki, pilkki) oli kalastanut 81 % ja verkoilla 29 %. Kalastaneiden kokonaissaalis oli 157 kg ja tavanomaisimmat saalislajit olivat hauki (39 %), taimen (22 %) ja harjus (17 %).

Vuoden 2016 kalastustiedustelussa, joka oli suunnattu rantatilanomistajille, Kelujoella kalastaneiden talouskohtainen keskisaalis oli 36 kg/talous. Vuonna 2010 edellisessä kaivoshankkeen perustilaselvitykseen liittyvässä tiedustelussa kokonaissaalis oli tuolloin 48 kg/talous.

Kelujoen alaosilla vesialueen omistaa Sodankylän kirkonkylän kalastusosakaskunta. Osakaskunnan yhteyshenkilön mukaan Kelujoen alaosille istutetaan vuosittain Kemijoki Oy:n velvoiteistutuksina purotaimenta, harjusta, siikaa ja kirjolohta. Kirjolohti-istutukset painottuvat joen alaosille, mutta purotaimenet ja harjuukset pyritään levittämään useista kohtaa pitkin jokivartta. Ainakin harjus lisääntyy Kelujoessa luontaisesti.

Kelujoelle ei myydä varsinaista omaa jokikohtaista kalastuslupaa, vaan joessa saa kalastaa osakaskunnan kaikki vesialueet käsittävällä kalastusluvalla. Kelujoella vuosittain kalastusta harjoittavien todellisesta määrästä voi esittää vain arvioita. Yhteyshenkilön arvion mukaan ja myös kalastustiedustelujen saalisilmoitusten perusteella Kelujoessa kalastavien määrä lienee vuosittain noin 30 talouden suuruinen, joista lähes kaikki harjoittavat viehe- tai perhokalastusta sekä arviolta kymmenkunta taloutta harjoittaa verkkokalastusta.

2.4.2 Ylijoki

Ylijoen kalastuksesta haastateltiin puhelimitse Kelujärven osakaskunnan esimiestä. Hän arveli Puolakkavaaran ja Myllykylänpään kohdalla Ylijoessa kalastavien talouksien määrän olevan vuosittain noin 10 talouden paikkeilla. Puolakkavaaran kylän lähellä sijaitsee Turveruukki Oy:n Paarnitsa-aavan turvetuotantoalue ja alueen kohdalta menee Ylijoen rantaan tie, jonka päässä Ahma ympäristö Oy:n näytteenottajat ovat vesinäytteenottokerroilla havainneet rannassa olevan kulloinkin noin 5-10 jokivenettä. Puolakkavaaran kyläläisten kalastus kohdistuu kuitenkin enemmän läheiseen Kelujärveen kuin Ylijokeen.

Kalastus on Ylijoella aktiivisinta kevättulvanaikaan, jolloin harjoitetaan vuodenaikaan nähden tyypillisesti verkkokalastusta. Kevätaikana kalat liikkuvat kudun takia hyvin ja joella moottoriveneellä liikkuminen on helpompaa. Jääkannen aikana keväällä harjoitetaan lähinnä pilkkimistä. Saalislajeja ovat etenkin hauki ja ahven sekä arvokaloista myös harjus ja siika. Turveruukki Oy:llä on velvoite istuttaa Ylijokeen harjuksen poikasia. Siurunmaan lähialueilla ja Ylijoella kalastavan talouden mukaan Ylijoella on hyvä harjuskanta, mikä selittyy osaksi turvetuotantoalueen kalatalousvelvoiteistutuksilla.

3. JOHTOPÄÄTÖKSET

Viiankiaavan ja Kersilön alueen lampien ja järvien sekä Kelu-Ylijoen kalastoa ja kalastusta selvitettiin rantatilanomistajille suunnatulla kalastustiedustelulla sekä osakaskuntien yhteyshenkilöille suunnatulla puhelinhaastattelulla. Edellisen kerran mainittujen vesialueiden kalastoa ja kalastusta on selvitetty kaivoshankkeen perustilaselvityksiin liittyen vuosina 2010 (Viiankiaapa, Kelu-Ylijoki) ja 2012 (Kersilön alue).

Jo aikaisempien selvitysten perusteella Viiankiaavan pohjoispuoleiset järvet havaittiin hyvinkin mataliksi ja osa jäätyy talvikaudella lähes pohjaan asti. Kalasto on tyypillisesti lähinnä haukea, ahventa ja särkikaloja. Kotajärvi on alueen järvistä poikkeava, sillä se on varsin syvä (suurin syvyys n. 16 m) ja kalastoltaan mm. siikaistutuksin hoidettu järvi.

Kersilön alueella merkittävämpää kalastusta on lähinnä Mutijärvessä ja Ahvenjärvessä, joista Mutijärvessä on hyvä siikakanta ja järvellä on huomattava merkitys yhden talouden kotitarvekalastuksessa.

Kelujoella kalastaa vuosittain arviolta noin kolmisenkymmentä taloutta. Yleisimmin harjoitetaan viehekalastusta ja tyypillisimmät saalislajit ovat hauki, harjus ja taimen. Jokivarren mökkiläiset harjoittavat myös verkkokalastusta. Ylijoella kalastus on jo selvästi vähäisempää ja kalastus on aktiivisinta silloin kun veneellä kulkeminen on vielä helppoa eli keväällä ja alkukesällä. Kevättalvella harjoitetaan myös aktiivisesti pilkkikalastusta.

4. VIITTEET

Paksuniemi, S. 2011. Viiankiaavan lähialueen vesistöjen kalasto ja kalastus. Lapin Vesitutkimus Oy, Rovaniemi. 13 s. + liitteet.

Paksuniemi, S. 2012. Kersilön alueen lähivesistöjen kalasto ja kalastus. Lapin Vesitutkimus Oy, Rovaniemi. 13 s. + liitteet.

Paksuniemi, S. 2014. Selvitys kalastuksesta Kitisellä vuonna 2013. Kemijoki Oy & Ahma ympäristö Oy, Rovaniemi 2014. 34 s. + liitteet.

Autti, J., Huttula, E., Mehtälä, J. 2011. Kemijoen jokialueen kalatalousvelvoitteen tarkkailutulokset vuosina 2005 – 2009. Kemijoki Oy, Rovaniemi 2011

- ## 2. Arvioikaa kalassakäyntipäivien lukumäärä kuukausittain KLUJOELLA vuonna 2016

[illegible]

- [illegible]

* esim. pyynnissä käytetty keskimäärin 1 heittovapaa ja kalassakäyntikertoja noin 5 vuonna 2016

- 4. Lisätietoja vesialueesta** (esim. kalastushaitoista, saaliista...):

[illegible]